

فهرست مطالب

مقدمه مؤلف	۱۳
فصل نخست: کلیات حقوق ورشکستگی	۱۵
مقدمه و طرح بحث	۱۵
گفتار اول: مفهوم ورشکستگی و مقایسه آن با نهادهای حقوقی مشابه	۱۵
الف. مفهوم ورشکستگی در حقوق ایران	۱۵
ب. ترمینولوژی ورشکستگی و مفهوم آن در حقوق خارجی	۱۶
ج. مقایسه «ورشکستگی» با نهادهای مشابه در حقوق ایران و فقه امامیه	۱۸
۱. افلاس	۱۸
۲. اعسار	۲۱
گفتار دوم: پیشینه حقوق ورشکستگی و تحولات آن	۲۳
الف. دوره فقدان حقوق ورشکستگی، بودن شخص بدهکار در گرو بدهی خویش	۲۴
ب. دوره‌ی تحوّل و گذار از «اقدام علیه شخص بدهکار، تا «اقدام علیه اموال او»	۲۶
ج. دوره‌ی شکل‌گیری ابتدایی و توسعه نیافته حقوق ورشکستگی	۲۷
د. عقب‌گرد در قرون وسطی و برگشت به رویکرد اقدام علیه شخص ورشکسته	۲۹
هـ. دوره‌ی احیاء حقوق ورشکستگی و آغاز روند تکامل قواعد ورشکستگی	۲۹
و. دوره‌ی جدید، تدوین حقوق مدرن ورشکستگی	۳۳
گفتار سوم: منابع حقوق ورشکستگی	۳۶
الف. حقوق ایران	۳۶
ب. حقوق تطبیقی	۳۸
۱. حقوق فرانسه	۳۸
۲. آلمان	۳۸
۳. انگلیس و ولز	۳۹
۴. ایالات متحده آمریکا	۴۰
گفتار چهارم: اهداف حقوق ورشکستگی و اصول آن	۴۱
الف. اهداف حقوق ورشکستگی	۴۱
۱. تقویت اعتماد در روابط تجاری و حمایت از طلبکاران تاجر	۴۱
۲. نجات ورشکسته و بازسازی بنگاه تجاری دارای شرایط نامساعد مالی	۴۲
۳. حفظ منافع عمومی و حمایت از حقوق همه‌ی ذی‌نفعان	۴۳
ب: اصول بنیادین حقوق ورشکستگی	۴۵

۶ □ حقوق تجارت (جلد چهارم: ورشکستگی)

۱. اصل اعتبار حقوق مکتسب و نفوذ قراردادها و معاملات ورشکسته قبل از اعلام ورشکستگی	۴۶
۲. اصل تساوی بستانکاران ورشکسته	۴۷
۳. اصل متوقف شدن حق تعقیب فردی و لزوم رسیدگی جمعی و اجرای فرآیند تصفیه	۴۸
فصل دوم: شرایط تحقق ورشکستگی	۴۹
مقدمه و طرح بحث	۴۹
گفتار اول: اشخاص مشمول رژیم ورشکستگی	۵۰
الف. اشخاص حقیقی	۵۰
۱. مفهوم تاجر و معیارهای تشخیص تاجر	۵۰
۲. مصادیق قابل بحث	۵۲
۲-۱. تاجر منصرف از تجارت	۵۲
۲-۲. تاجر متوفی	۵۳
۲-۳. ورثه تاجر متوفی	۵۵
۲-۴. تجارت به نام دیگری	۵۵
۲-۵. شریک شرکت تجاری	۵۷
۲-۶. مدیران شرکت‌های تجاری	۵۹
۲-۷. کسبه جزء	۵۹
ب. اشخاص حقوقی	۶۲
۱. شرکت‌های تجاری	۶۲
۱-۱. شرکت تجاری ثبت شده	۶۲
۱-۲. شرکت تجاری عملی	۶۴
۱-۳. شرکت تجاری منحل	۶۸
۱-۴. توقف شعبه یا شعب فرعی شرکت تجاری	۷۲
۱-۵. امکان تسری ورشکستگی شرکت فرعی به شرکت اصلی و برعکس	۷۲
۱-۶. تأثیر متقابل ورشکستگی شرکت یا شرکاء	۷۳
۱-۷. تأثیر ورشکستگی شرکت نسبت به مدیران	۷۶
۱-۸. ورشکستگی شرکت‌های تجاری دولتی	۷۸
۲. سایر اشخاص حقوقی	۸۱
۲-۱. باز تعریف اشخاص حقوقی	۸۳
۲-۲. اشخاص حقوقی موضوع رژیم ورشکستگی	۸۴
گفتار دوم: توقف در پرداخت دیون	۸۹

فهرست مطالب □ ۷

الف. مفهوم توقف و معیارهای آن.....	۸۹
ب. مفهوم و مصادیق دیون و تعهدات موضوع توقف.....	۱۰۳
۱. تعریف دین، تعهد و التزام (در حقوق اسلامی و حقوق رومی ژرمنی).....	۱۰۳
۱-۱. دین و تعهد در حقوق نوشته.....	۱۰۳
۲-۱. دین، التزام و تعهد در حقوق اسلامی.....	۱۰۵
۲. اوصاف دین یا تعهد موضوع توقف.....	۱۰۷
۲-۱. دین و تعهد پولی و غیرپولی.....	۱۰۷
۲-۲. حال بودن یا قابل مطالبه بودن.....	۱۰۷
۲-۳. قطعی و مسلم بودن.....	۱۰۸
۲-۴. دین تجاری و دین مدنی.....	۱۰۸
۲-۵. اصلی بودن یا تبعی بودن دین یا تعهد.....	۱۱۰
۲-۶. لزوم یا عدم لزوم تعدد دیون.....	۱۱۰
فصل سوم: آیین دادرسی ورشکستگی و مسائل قضایی آن	۱۱۳
مقدمه و طرح بحث.....	۱۱۳
گفتار نخست: دعوی ورشکستگی.....	۱۱۳
الف. اوصاف دعوی ورشکستگی.....	۱۱۳
۱. حسبی بودن یا ترافعی بودن امر ورشکستگی و ضرورت رعایت تشریفات	
دادرسی.....	۱۱۳
۲. غیر مالی بودن دعوی ورشکستگی.....	۱۱۶
ب. دادگاه صالح برای رسیدگی به امر ورشکستگی.....	۱۱۸
۱. صلاحیت ذاتی.....	۱۱۸
۲. صلاحیت محلی.....	۱۱۸
۳. ورشکستگی فرامرزی.....	۱۲۰
ج. اقامه دعوی ورشکستگی.....	۱۲۴
۱. دعوی توقف توسط خود تاجر.....	۱۲۵
۲. طرح دعوی توقف از سوی بستانکاران.....	۱۲۸
۳. تقاضای دادستان.....	۱۲۹
د. نحوه رسیدگی به دعوی ورشکستگی.....	۱۳۰
گفتار دوم: حکم ورشکستگی.....	۱۳۱
الف. محتویات حکم ورشکستگی.....	۱۳۱
۱. اعلام ورشکستگی تاجر یا شرکت تجاری.....	۱۳۲
۲. تعیین تاریخ توقف تاجر.....	۱۳۲

۳. تعیین شخصی به عنوان عضو ناظر ۱۳۳
۴. دستور مهر و موم اموال و اسناد و مدارک ۱۳۳
۵. صدور قرار توقیف تاجر ۱۳۳
۶. تعیین شخصی به عنوان مدیر تصفیه ۱۳۴
- ب. ابلاغ و اعلان حکم ورشکستگی ۱۳۴
- ج. اوصاف یا ویژگی‌های حکم ورشکستگی ۱۳۶
- د. طرق شکایت از حکم ورشکستگی ۱۳۸
۱. اعتراض به حکم ورشکستگی یا تاریخ توقف ۱۳۸
- ۱-۱. ماهیت اعتراض تاجر ۱۳۹
- ۲-۱. ماهیت اعتراض اشخاص ذی‌نفع ۱۳۹
۲. تجدیدنظرخواهی نسبت به حکم ورشکستگی ۱۴۳
- فصل چهارم: آثار حکم ورشکستگی ۱۴۵**
- مقدمه و طرح بحث ۱۴۵
- گفتار اول: آثار حکم ورشکستگی نسبت به خود تاجر ۱۴۵
- الف. منع مداخله‌ی تاجر در اموال خود ۱۴۵
- ب. قائم مقام شدن مدیر تصفیه یا اداره‌ی تصفیه ۱۴۹
- ج. منع تاجر از طرح دعوی و این که طرف دعوی قرار گیرد ۱۵۰
- د. سلب اعتبار تاجر ۱۵۲
- ه. محرومیت تاجر ورشکسته از بعضی حقوق اجتماعی ۱۵۲
- و. عدم تأثیر اقرار تاجر ۱۵۳
- گفتار دوم: آثار حکم ورشکستگی نسبت به روابط مالی و معاملاتی تاجر با اشخاص دیگر ۱۵۵
- الف. اثر حکم ورشکستگی نسبت به طلبکاران ورشکسته ۱۵۵
۱. تعلیق تعقیبات شخصی ۱۵۵
۲. حال شدن دیون و تعهدات مالی مؤجل ۱۵۶
- ب. اثر حکم ورشکستگی نسبت به بدهکاران ورشکسته ۱۵۹
- ج. آثار حکم ورشکستگی نسبت به قراردادهای و تصرفات مالی تاجر ورشکسته ۱۵۹
۱. تأثیر حکم ورشکستگی بر معاملات قبل از توقف تاجر ۱۶۰
- ۱-۱. موارد مشمول مواد ۴۲۴ و ۴۲۵ قانون تجارت ۱۶۰
- ۲-۱. موارد مشمول ماده‌ی ۴۲۶ ق.ت ۱۶۳
- ۳-۱. موارد مشمول مواد ۶۵ و ۲۱۸ قانون مدنی ۱۶۵
۲. معاملات تاجر در دوره‌ی بعد از توقف و قبل از صدور حکم (دوره‌ی توقف) ۱۶۶

فهرست مطالب □ ۹

- ۱-۲. موارد مشمول مواد ۴۲۴ و ۴۲۵ ق.ت ۱۶۶
- ۲-۲. موارد مشمول ماده‌ی ۴۲۶ ق.ت ۱۶۷
- ۳-۲. موارد مشمول مواد ۶۵ و ۲۱۸ ق.م ۱۶۷
- ۴-۲. موارد مشمول ماده‌ی ۲۱ قانون نحوه‌ی اجرای محکومیت‌های مالی ۱۶۷
- ۵-۲. موارد مشمول ماده‌ی ۴۲۳ ق.ت ۱۶۸
- ۶-۲. معاملات موضوع ماده‌ی ۵۵۷ ق.ت ۱۷۱
۳. معاملات و تصرفات مالی تاجر پس از صدور حکم ورشکستگی ۱۷۵
- ۳-۱. ضمانت اجرای قاعده‌ی منع مداخله تاجر ورشکسته در اموال و حقوق مالی خود ۱۷۷
- ۳-۲. آغاز و و پایان مدت ورشکستگی ۱۸۰
- هـ: اثر حکم ورشکستگی نسبت به روابط امانی تاجر ورشکسته با اشخاص ثالث ۱۸۳
۱. قاعده‌ی کلی ۱۸۳
۲. دعوی استرداد و تکالیف مدیر تصفیه یا اداره تصفیه ۱۸۳
- ۲-۱. موارد ماده‌ی ۵۲۸ ق.ت ۱۸۴
- ۲-۲. موارد ماده‌ی ۵۲۹ ق.ت ۱۸۴
- ۲-۳. موارد ماده‌ی ۵۳۰ ق.ت ۱۸۵
- ۲-۴. موارد ماده‌ی ۵۳۱ ق.ت ۱۸۶
- ۲-۵. موارد ماده‌ی ۵۳۲ ق.ت ۱۸۷
- ۲-۶. موارد موضوع ماده‌ی ۵۳۳ ق.ت ۱۸۸
- ۲-۷. ترتیبات استرداد ۱۸۹
- و. اثر حکم ورشکستگی نسبت به قراردادهای اجاره ورشکسته ۱۸۹

فصل پنجم: ضمانت اجراهای کیفری تقصیر یا تقلب در امر ورشکستگی و

- سوءاستفاده نسبت به اموال ورشکسته ۱۹۱
- مقدمه و طرح بحث ۱۹۱
- گفتار اول: انواع ورشکستگی و ضمانت اجراهای کیفری آن ۱۹۲
- الف. ورشکستگی عادی ۱۹۲
- ب. ورشکستگی به تقصیر ۱۹۲
- ج. ورشکستگی به تقلب ۱۹۴
- د. آیین دادرسی دعوی ورشکستگی به تقصیر یا تقلب ۱۹۶
۱. شروع تعقیب ۱۹۶
۲. مخارج تعقیب ۱۹۷

۱۰ □ حقوق تجارت (جلد چهارم: ورشکستگی)

- گفتار دوم: جرایمی که اشخاص غیر از تاجر ورشکسته در امر ورشکستگی مرتکب می شوند..... ۱۹۸
- الف. جرایمی که در حکم ورشکستگی به تقلب تلقی شده و برای آن‌ها مجازات تقلب در امر ورشکستگی، مقرر شده است..... ۱۹۸
- ب. جرایمی که مجازات سرقت را در پی دارد..... ۱۹۹
- ج. جرایم خیانت در امانت و تبانی..... ۱۹۹
- فصل ششم: ترتیبات تصفیه امور ورشکستگی**..... ۲۰۱
- مقدمه و طرح بحث..... ۲۰۱
- گفتار اول: سازمان و نهاد تصفیه (وظایف و اختیارات)..... ۲۰۱
- الف. اداره‌ی تصفیه امور ورشکستگی..... ۲۰۲
- ب. مدیر تصفیه و عضو ناظر..... ۲۰۳
۱. مدیر تصفیه..... ۲۰۳
۲. عضو ناظر..... ۲۰۳
۳. دادستان..... ۲۰۴
- گفتار دوم: ترتیبات تصفیه بر طبق قانون تجارت و نظام‌نامه مربوطه..... ۲۰۵
- الف. اقدامات تأمینی و مهر و موم اموال و اسناد..... ۲۰۶
- ب. رفع توقیف از دفاتر و اسناد و اموال و ترتیب صورت‌داری..... ۲۰۷
- ج. اداره‌ی اموال و وصول مطالبات ورشکسته و اقدامات تأمینی برای حفظ آن..... ۲۰۸
- د. دعوت از بستانکاران جهت اظهار مطالبات و ارائه اسناد خود..... ۲۰۹
- هـ. تشخیص و تصدیق مطالبات طلبکاران و طبقه‌بندی آن‌ها..... ۲۱۰
- و. دعوت از طلبکاران و تشکیل جلسه در خصوص انعقاد قرارداد ارفاقی..... ۲۱۴
- ز. قرارداد ارفاقی و بازسازی بنگاه ورشکسته..... ۲۱۵
۱. تعریف و مفهوم قرارداد ارفاقی و شرایط اعتبار آن..... ۲۱۵
۲. آثار قرارداد ارفاقی..... ۲۱۷
۳. ابطال و فسخ قرارداد ارفاقی و تبعات قانونی آن..... ۲۱۹
- ۱-۳. موارد ابطال و فسخ قرارداد ارفاقی..... ۲۱۹
- ۲-۳. آثار و تبعات قانونی بطلان یا فسخ قرارداد ارفاقی..... ۲۱۹
- ح. ادامه تجارت تاجر توسط طلبکاران..... ۲۲۱
- ط. فروش اموال ورشکسته، انجام معاملات، صلح دعاوی..... ۲۲۲
- ی. تفریح حساب و تقسیم‌داری ورشکسته میان بستانکاران..... ۲۲۳
- ک. اعلام ختم تصفیه و عمل ورشکستگی..... ۲۲۴
- گفتار سوم: ترتیبات تصفیه بر طبق قانون اداره تصفیه امور ورشکستگی..... ۲۲۵

فهرست مطالب □ ۱۱

۲۲۵.....	الف. اقدامات تأمینی و صورت برداری اموال
۲۲۷.....	ب. تعیین نوع تصفیه (اختصاری یا عادی)
۲۲۸.....	ج. نشر آگهی موضوع ماده‌ی ۲۴ مبنی بر اعلان ورشکستگی تاجر، اخطار به بدهکاران و بستانکاران و دعوت اولین جلسه‌ی هیأت بستانکاران
۲۲۹.....	د. اداره‌ی اموال و وصول مطالبات ورشکسته
۲۳۰.....	هـ. رسیدگی به مطالبات طلبکاران و تشخیص و تصدیق مطالبات آن‌ها
۲۳۲.....	و. دعوت از بستانکاران جهت تصمیم‌گیری درباره‌ی انعقاد قرارداد ارفاقی
۲۳۳.....	ز. فروش اموال ورشکسته
۲۳۵.....	ح. تقسیم وجوه حاصله از فروش میان بستانکاران
۲۳۹.....	ط. اعلام خاتمه ورشکستگی
۲۴۱.....	فصل هفتم: اعاده اعتبار
۲۴۱.....	مقدمه و طرح بحث
۲۴۱.....	گفتار اول: مفهوم اعاده اعتبار و آثار قانونی آن
۲۴۱.....	الف. مفهوم اعاده اعتبار
۲۴۲.....	ب. آثار قانونی اعاده اعتبار
۲۴۳.....	گفتار دوم: انواع اعاده اعتبار
۲۴۳.....	الف. اعاده اعتبار حقی
۲۴۳.....	ب. اعاده اعتبار حکمی
۲۴۴.....	گفتار سوم: اشخاصی که می‌توانند درخواست اعاده اعتبار کنند
۲۴۴.....	الف. اشخاص حقیقی
۲۴۴.....	ب. اشخاص حقوقی
۲۴۶.....	گفتار چهارم: جنبه‌های قضایی اعاده اعتبار
۲۴۹.....	فهرست منابع